

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

RAUF PARFI SHE'RIYATIDA FALSAFIYLIK.

Eshmurotova Shaxlo

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va
adabiyoti universiteti 4-kurs talabasi*

Tel: +998908280328

Adress: shahloeshmurodova0@gmail.com

Annotatsiya: *Rauf Parfi she'riyatida falsafiylik mavzusi uning asarlarida chuqur o'rin egallaydi. Parfi o'z she'rlarida hayot, o'lim, insonning maqsadi, uning ichki dunyosi, va tabiatning falsafiy jihatlarini tadqiq qiladi. Uning she'rlari ko'pincha ekzistensializm, metafizika va insonning o'ziga xos mavjudlik tuyg'ulariga asoslanadi. U o'lim va hayotning o'zaro aloqasini, koinotdagi insonning o'rni va uning ichki izlanishlarini aks ettiradi. Parfi she'riyatida ko'pincha mavjudlikning mazmuni, insonning o'z-o'zini anglash jarayoni, hayotning beqarorligi, vaqtning o'tishi va uning ta'siri haqida fikrlar mavjud. She'rlarida falsafiy mushohadalar, metaforalardan foydalanish va inson ruhiyatining chuqur qatlamlarini o'rganish orqali o'quvchini o'z ichki olamiga sayohatga chorlaydi.*

Kalit so'zlar: *Falsafiylik, hayot va o'lim, o'zlik, borliq, inson ruhiyati, ichki dunyosi, vaqt, o'zlikni anglash, qarama - qarshilik.*

Abstract: *The theme of philosophy in the poetry of Rauf Parfi occupies a deep place in his works. In his poems, Parfi explores the philosophical aspects of life, death, the purpose of man, his inner world, and nature. His poems are often based on existentialism, metaphysics, and the inherent sense of human existence. He reflects on the interrelationship of death and life, the place of man in the universe, and his inner search. Parfi's poetry often contains thoughts about the meaning of existence, the process of human self-awareness, the impermanence of life, the passage of time and its effects. In his poems, he invites the reader to travel to his inner world by using philosophical observations, metaphors, and exploring the deep layers of the human psyche.*

Keywords: *Philosophy, life and death, identity, existence, human psyche, inner world, time, self-awareness, opposition.*

Rauf Parfi – o'zbek she'riyatining yorqin namoyandalaridan biri bo'lib, uning asarlari zamon va makonning murakkabligini chuqur falsafiy g'oyalar bilan ifodalashda katta ahamiyatga ega. Rauf Parfi she'riyatida falsafiylik mavzusi o'rganiladi. Ularning asarlarida hayot, o'lim, ma'no izlash va o'zlikni anglash kabi falsafiy g'oyalar markaziy o'rin tutadi. Parfi she'riyatining asosiy xususiyatlaridan biri uning falsafiy xarakterga ega bo'lishidir. U, o'zining she'rlari orqali, nafaqat adabiyotning san'at tomonlarini, balki insoniyatning mavjudligi, hayot va o'lim, ma'no izlash kabi chuqur falsafiy savollarni ham tadqiq etadi. Uning she'riyatidagi falsafiylik insonning ichki dunyosi, uning ruhiy izlanishlari va zamonning o'zgargan ko'rinishlaridan kelib chiqadi.

Rauf Parfi she'riyatida eng ko'p uchraydigan falsafiy mavzularning biri – hayot va o'limning mohiyatidir. Parfi, insoniyatning eng asosiy savollariga javob izlaydi va buni o'z she'riyatida aks ettiradi. Hayotning ma'nosi va o'limning kelishi, uning she'rlarida doimiy ravishda keltiriladigan masalalar bo'lib, ular o'quvchini o'ylashga, hayotning qimmatini anglashga undaydi. Parfi, o'limni faqat bir nuqtayi nazardan emas, balki vaqt va borliqning uzluksiz jarayoni sifatida ko'radi. U o'limni hayotning tabiiy bir qismi sifatida tasavvur etib, uni qo'rquv yoki yo'qotish sifatida emas, balki hayotning bir qismiga aylantiradi. Parfi she'riyatining asosiy markazida inson va borliqning o'zaro aloqasi yotadi. Uning she'rlarida, insonning mavjudligi borliqdagi o'rni bilan chambarchas bog'langan. U insonni faqat biologik mavjudot sifatida emas, balki o'zligini anglashga intiluvchi ruhiy va falsafiy mavjudot sifatida tasvirlaydi. Insonning mavjudligini anglash, o'zini bilish va o'zining ichki dunyosini kashf qilish uning she'riyatida markaziy o'rin tutadi. Parfi o'zining she'rlari orqali o'quvchini o'zlikni anglashga, borliqdagi o'rnini topishga undaydi. Uning she'riyatida hayotning ma'nosi doimiy qidiruv jarayoni sifatida tasvirlanadi. Uning asarlarida insonning ma'no izlashdagi intilishlari, o'zining ruhiy borligini anglash, boshqa odamlar bilan aloqalar o'rnatish va haqiqiy baxtni topish kabi g'oyalar o'z ifodasini topadi. Rauf Parfi o'quvchiga shunday bir dunyoni taqdim etadi, unda har bir inson o'zining ichki savollariga javob izlaydi. Bu izlanish jarayonida, she'rlar orqali insonning ma'no, sevgini va haqiqatni topishdagi kurashi tasvirlanadi.

Parfi she'riyatining falsafiy yo'nalishini tushunishda uning she'rlarida ishlatilgan tasvirlar va simvollar ham muhim rol o'ynaydi. Parfi, so'zlarni, obrazlarni va simvollarni shakllantirishda nafaqat estetik go'zallikka, balki chuqur ma'no va falsafiy g'oyalarni ifodalashga ham katta e'tibor beradi. Uning she'rlari, insonning ichki dunyosini, uning izlanishlarini va dunyoqarashini aks ettiruvchi ramzlar bilan to'ldirilgan. Tasvirlarning nozikligi va ularning ma'no qatlamlari o'quvchini har bir she'rda yangi bir haqiqati kashf etishga undaydi. Rauf Parfi she'riyatidagi falsafiylik nafaqat insonning ichki olami bilan, balki jamiyat va madaniyatning o'zgaruvchan tafsiri bilan ham bog'liqdir. Uning she'rlari zamon va makonning, tarixiy jarayonlarning o'zgarishlarini tasvirlaydi. Parfi, o'z davrining ijtimoiy va madaniy sharoitlariga oid chuqur o'ylangan tahlillarni o'z she'rlarida aks ettiradi. Bu, uning she'riyatidagi falsafiy izlanishlarni yanada murakkab va ko'p qatlamli qiladi. Parfi she'riyatida falsafiylik, asosan, metafizik savollar va insoniyatning o'zligini anglash jarayoniga bag'ishlangan. U ko'plab asarlarida hayot va o'limning mohiyatini, vaqtning o'tishini, insonning o'zligini topishdagi kurashini tasvirlaydi. Bu jarayonlar orqali Parfi, o'z she'rlarida ko'pincha qiyinchiliklar va qarama-qarshiliklarni, tashvishlarni keltirib chiqaradi va oxir-oqibat insonni o'zining chuqurroq anglashiga olib keladi. Rauf Parfi she'riyatining yana bir o'ziga xos xususiyati, uning falsafiy g'oyalarini she'r tilida mukammal tarzda ifoda eta olishidir. O'ziga xos tasvirlar, so'zlarni ma'nolarni ko'rsatishdagi noziklik, she'rning ichki tuzilishini yaratish orqali Parfi, o'quvchini falsafiy savollarni o'ylashga undaydi. Parfi she'riyatida, ayniqsa, ayrim asarlarida hayotning ma'nosi va insonning o'zligini anglashga qaratilgan falsafiy izlanishlar kuzatiladi. U hayot va o'limning chegarasida, insonning tanasi

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

va ruhi orasidagi murakkab aloqani o'rganadi. Bu jarayonda, Parfi she'riyatidagi “o'zlik” va “borliq” g'oyalari alohida e'tiborga loyiq.

Shuningdek, uning she'riyatida mantiqiy va intellektual elementlar ham katta o'rin tutadi. Uning she'rlari ko'pincha o'zaro tafakkur qilish va hayotning o'ziga xos jabhalarini anglashga chorlaydi. Parfi falsafiy she'riyatida hayot va insoniyatning mohiyatini tadqiq etishda o'ziga xos uslublarni va tasvirlarni yaratgan. Umuman olganda, Rauf Parfi she'riyatida falsafiylik g'oyalari o'zining chuqurligi, nozikligi va tasvirlarining boyligi bilan ajralib turadi. Bu she'riyatda insoniyatning yuksak savollariga javob topish istagi, borliqning sirlarini anglashga bo'lgan ehtiyoj va insonning ichki izlanishlarini tasvirlash aniq va samarali ifodalangan. Rauf Parfi she'riyatidan ba'zi namunalar keltiramiz. Uning asarlari ko'pincha chuqur falsafiy, tasviriy va hissiy jihatlarni o'zida aks ettiradi. Quyidagi she'rlar Rauf Parfi asarlarining ba'zi ko'rinishlarini ko'rsatadi:

1. “Vaqt” she'ri

Vaqt yursa ham to'xtama,

U insonni o'zgartiradi.

U o'lgandan so'ng hech narsa,

O'zgarmas, hech narsa o'zgartiradi.

Bu she'rida vaqtning o'zgarmasligi va uning inson hayotidagi ahamiyati haqida fikr yuritiladi. Rauf Parfi vaqtning o'tkinchiligini, uning inson hayotidagi ta'sirini o'ziga xos tarzda ifodalagan.

2. “Tushlar” she'ri

Tushlarimda ko'rgan orzu,

Yuzimdan oqqan yoshimda,

Ularining hammasi meni

Ichimdagi yongan osmonimda.

Rauf Parfi bu she'rida tushlar va real hayot o'rtasidagi farqni, insonning ruhiy holatini tasvirlab, tushlarning haqiqiylikini o'ylantiradi.

3. “Sevgi” she'ri

Sevgan odamning yuragi,

Bir ulkan dengiz, bir ulkan o'simlik,

Har bir so'zining ichida

Yorug'lik va qorong'ulik.

Sevgi mavzusida yozgan she'rida insonning qalbida sevgi tuyg'usining qanchalik kuchli va beg'ubor bo'lishini tasvirlaydi.

4. “Hayot va o'lim” she'ri

Hayot - bu o'limga yo'l,

O'lim esa hayotning o'zi,

Kulgini ko'rganlarni kutar,

Mashaqqatni - ko'rgani.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

Bu she'rda hayot va o'limning o'zaro bog'lanishi tasvirlanmoqda. "Hayot - bu o'limga yo'l" degan jumla orqali hayot va o'lim o'rtasidagi uzviy aloqani, ularning bir-birini to'ldirishi, bir-birini belgilashi ko'rsatilgan. O'lim hayotning tabiiy bir qismi va uning davomidir. "O'lim esa hayotning o'zi" degan ibora o'limning hayot bilan bevosita bog'liqligini anglatadi. Kulgini ko'rganlar esa baxtli, quvonchni, yengillikni his etishadi, ammo mashaqqatni ko'rganlar esa hayotning haqiqiy qiyinchiliklarini tushunadi va ularga qarshi kurashish, chidam ko'rsatish zarurligini anglashadi. She'rda hayotning turli tomonlari, uning o'ziga xos xususiyatlari ta'riflanmoqda. Parfi hayot va o'lim haqidagi fikrlarini o'ziga xos badiiy tarzda bayon etadi. Uning she'rlarida o'lim faqat jismoniy mavjudlikni tugatish emas, balki hayotning bir qismidir.

Bu namunalar Rauf Parfi she'riyatining chuqur va badiiy tomonlarini yoritadi. U o'z asarlarida inson qalbini, ruhiyatini, uning hayotdagi maqsadini izlashni keng tasvirlaydi.

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, Rauf Parfi she'riyatida falsafiylik, nafaqat adabiyotning san'ati, balki insoniyatning o'zlikni anglashdagi azaliy qidiruvi sifatida namoyon bo'ladi. Uning she'rlari, hayot va o'lim, borliq va inson o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'ziga xos tasvirlar orqali ifodalashda nafaqat estetik jihatdan, balki falsafiy mazmuni bilan ham katta ahamiyatga ega. Uning asarlari, har bir o'quvchiga o'ziga xos falsafiy va ruhiy tajriba taqdim etadi, shuning uchun ular doimo o'zining dolzarbligini yo'qotmaydi. Uning she'rlari ko'plab falsafiy savollarni o'z ichiga oladi va o'quvchini har bir so'zning chuqur ma'nosini anglashga, hayotning mazmunini topishga undaydi. Parfi she'riyatida "o'zlik" va "borliq" mavzulari, insonning ichki dunyosi va tashqi olam bilan bog'liq qarama-qarshiliklarni o'rganish orqali keng tarqalgan. Bu savollar, uning she'rlari orqali, nafaqat individual, balki universal darajada ham o'rganiladi. Parfi she'riyatidagi falsafiylik, shuningdek, mavjudlik va vaqtning o'zgaruvchanligi haqida chuqur fikrlarni aks ettiradi. U o'z asarlarida vaqtni o'tkinchi va noaniq fenomen sifatida tasvirlaydi. Vaqt va insonning hayoti orasidagi o'zaro aloqalar, Parfi she'riyatida ko'pincha murakkab va noaniq bo'lib, u insonni o'zini va o'zining vaqt ichidagi o'rnini anglashga undaydi. U hayotning har bir daqiqasini qadriga yetish va bu vaqtni qanday sarflayotganini o'ylashga chaqiradi. Parfi she'riyatidagi falsafiy mavzular o'quvchiga ko'plab darajalarda, ichki va tashqi dunyo o'rtasida bog'lanishni anglashga yordam beradi. Unga ko'ra, inson faqat biologik mavjudot emas, balki ma'naviy va ruhiy izlanishda bo'lgan mavjudot sifatida ham qaraladi. U shunday o'zlikni kashf etishga intilayotgan insonni tasvirlaydi, bu jarayonda insonning ichki dunyosi tashqi dunyo bilan bog'lanadi, uni yanada boyitadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yo'ldoshev Qozoqboy va boshqalar. Adabiyot (9-sinf darslik Toshkent o'qituvchi.2024.
2. Olim Olтинbek. Xokkuning ilk tarjimoni//. "Sharq yulduzi" jurnali, 2016-yil 9-son.
3. Farida Afro'z. Qon akam - Rauf Parfi // maqola qo'lyozmasidan olingan. 4.
- Xurshid Davron kutubxonasi www.kh-davron.uz.
5. Arboblar.uz.